

4. Nem megfelelő a tisztesképzés sem.
5. A merev, percre beosztott és száraz kiképzési elgondolásokba több életszerűséget kell vinni.
6. Módosítandó a diákságnak a levanteegyesületi életben való részvétele is, hiszen az iskolai ifjúsági egyesületek hasonló célt szolgálnak.
7. Csökkenteni kell a túltengő adminisztrációt, ennek érdekében lehetőleg állandósítani kell a katonai parancsnokságot.
8. Olcsó munkaruhák előállításával lehetőséget kell nyújtani a rendes ruhák kímélésére.

Amint látjuk, ezek a problémák és kívánságok nem megoldhatatlanok. Egy részüket már meg is valósították, a legsúlyosabb panaszokra alkalmat nyújtó rendelkezések módosításával együtt. Ma már pedagógus oktatók vezetésével folyik a levanteképzés, csökkentett óraszámban, a délelőtti órarend keretébe illesztve és az iskolák falain belül, idegen leventék nélkül megszervezett külön iskolai alakulatokban. Így nem lehet és nem is szabad lennie semmiféle akadályának, hogy a levanteképzés a mai történelmi időkben *nemzetnevelésünk szerves részévé váljék.*

Szalkai Zoltán dr.

IRODALOM.

Jankovits Miklós dr. : A fővárosi nevelés mai feladatai. (Budapesti Tanítótestület Könyvei. I. kötet. Budapest, 1940.)

A tanulmány négy egymástól többé-kevésbé független és mégis szorosan összetartozó részből áll. Az *Alapvetés* neveléstudományi alapfogalmakat vizsgál és elsősorban a nevelés, reális nevelés, magyar nevelés, fővárosi nevelés mibenlétét akarja megvilágítani. Megállapítja, hogy sem sajátos magyar nemzeti, sem sajátos fővárosi nevelésünk „nincs”. (17, 20). A *Budapest mint környezet* c. rész Budapest állapotrajz keretét adja, vagyis a fővárosi nevelés mai körülményeit írja le. A természet, család, egészségügy, utca, vallás, társadalom, közélet és közrend, művelődés, (nyelv, tudomány, művészet, technika, közoktatásügy) kategóriáin keresztül vizsgálja Budapest alakító hatását. A gazdag adathalmaz nyomán megértjük, hogy miért üli meg a fővárosi ember lelkét a „titkos életbizonytalanság” és jellemzi bizonyos „motórikus nyugtalanság” szellemi téren is, miért bizalmatlanabb, zárkózottabb és ridegebb, szórakozottabb, fásultabb és felületesebb, mint a vidéki, és miért több itt a magát elhagyottnak érző és elégedetlen ember, mint másutt az országban. Megtudjuk, hogy miért lassúbb a vallásos és hazafias érzés fejlődése, lazább az erkölcsi felfogás és vész ki lassan a munkáért és egymásért érzett felelősség érzése. A fővárosi ember elszakad a természettől, a földhöz és röghöz tapadást nem érzi, a legtöbbször otthona, sőt soknak még saját tűzhegye sincsen. A tiszta, bensőséges családi élet egyre ritkul. Nem csoda, ha a gyermek rendetlenné válik, figyelmetlen lesz és gyorsan kifárad. A 3. részben a szerző a budapesti nevelő intézményeknek az adott helyzetből fakadó nevelési feladatait ismerteti. Különös súlyt kell helyezni a vallásos- és hazafias nevelésre, a budapesti öntudattal és fegyelmezett gondolkodással párosuló életbátorság kialakítására és az egymás iránti bizalom és felelős-

ségérzés megszilárdítására. A *függeléknek* nevezett 4. rész igazolja, hogy „a nevelői gondolkodás benső kényszerűséggel közeledik a politikai gondolkodáshoz” és még inkább, hogy „a neveléstügy és a politika a szervezés kérdésében egybeolvad” (Imre Sándor: Nemzetnevelés, 1912. 93. 97. l.) A 4. fejezet tehát a tanulmánynak nem függeléke, hanem szerves része. Nélküle a munka nem volna teljes, mert mint Imre Sándor mondja, a nevelői gondolkodásba az eredményes nevelés feltételein való elmélkedés is beletartozik.

A szerző is említi, hogy a nevelés egyike a „környezeti hatásoknak” (7), és maga mondja, hogy „a fővárosi nevelőnek is, ha módjában áll, elsősorban a nevelés körülményeit kell kedvezőké alakitania” (8). Mi azonban az idézett mondatoknak csak 2. tételét fogadjuk el. A nevelőnek valóban „a budapesti körülményekhez alkalmazkodva kell nevelnie”, de Budapestet, mint környezetet „nem a nevelőnek, hanem a politikusnak kell” egyre inkább nevelőivé változtatnia” (8). Egészen természetes tehát, hogy „itt-ott elkerülhetetlen volt, hogy a hatóság kötelességeire is” rá ne mutasson, vagyis az első három rész művelődéspolitikai következményeit és politikai feltételeit meg ne világítsa. (Mintául szolgálhatott volna a Nemzetnevelés 2. része, a Jegyzetek a magyar nemzetneveléshez: I. Mai köznevelésünk és a nemzetnevelés, II. A magyar nemzetnevelés szervezésének fő szempontjai, III. A nemzetnevelés feltételei és tennivalók a szervezés előkészítésére). Nyilvánvaló ugyanis, hogy a mainál egyöntetűbb és korszerűbb fővárosi nevelésrendszer, a fővárosi nevelői gondolkodás tudományos elmélyítéséhez szükséges szervezett tudományos munka csak a politika segítségével valósulhat meg.

De kiderül a 2. és a 4. részből az is, hogy a művelődéspolitikának „szociálpolitikai feltételei vannak, és hogy „az eredményes szociálpolitikának a művelődéstügy terén is vannak következményei”, mert „a szociálpolitika és a művelődéspolitikák még fejszével sem választható el egymástól”. (Imre Sándor: Szociálpolitika és művelődéspolitikák, Budapest, 1939. 5. és 20. l.). A korszerű nevelői gondolkodás számára magától értetődő, hogy pl. a „gazdasági és közműveltségi viszonyok ... egybefonódnak” (u. o. 20.). Gondoljunk csak arra, hogy mit jelent az egészséges családléte, a testi, értelmi és erkölcsi nevelés szempontjából a munkaidő, gyermek- és női munka szabályozása, a helyes építés-, lakás-, ár-, bér- és adópolitika stb. A szerző is utal erre az összefüggésre, mikor megállapítja, hogy a rossz lakásviszonyok hatásának ellensúlyozása céljából, az egészséges életre nevelés szempontjából, a jobb kereseti lehetőségek biztosítása lenne ... a legtermészetesebb segítség” (71).

Ennyi is elég annak igazolására, hogy szerzőnk a logikai nevelésfogalom érvényesülése céljából a politikai, és az életrend alakításán keresztül a funkcionális alakító hatások szabályozását is kívánja, vagyis a nevelői és politikai gondolkodás termékeny egymásrahatását óhajtja. Csak politikai gondolkodássá szélesedett nevelői gondolkodás tűzhet ki eszményeket a „valóság reményével” és csak a nevelői gondolkodássá mélyült politikai gondolkodás tudja és akarja a környezetet valóban nevelői életrenddé alakítani. Ezért kár, hogy az egész tanulmány immanens alapgonddalát, a politikai és nevelői gondolkodás egységének követelményét — ami a reális-ideális nevelés kialakulásának feltétele — a szerző az elméleti alapvetésben nem fejti ki. Pedig a szerző jól ismeri a magyar nevelői gondolkodás tudományos rendszerét a nemzetnevelést, melynek egyik legnagyobb erőssége éppen a nevelői és politikai (nem pártpolitikai) gondolkodás egysége. Nem egészen érthető, hogy miért nem helyezkedik az elméleti részben is teljes határozottsággal a nemzetnevelés álláspontjára, mikor mindenütt „Imre Sándor munkáinak szaknyelvéhez” (7) tartja magát.

Némi ellentmondást látunk a szaknyelv átvétele és ama megállapítás között, mely szerint „a neveléstudományban még csak az anyaggyűjtés kezdeténél tartunk s a endszerezés ideje nem érkezett el“ (6), mert hiszen *Tettamanti Béla* két rövid tanulmánya (*A nemzetnevelés mint a neveléstudomány magyar rendszere*, Cselekvés Iskolája 1935/36. 1—2. sz., *A „nemzetnevelés“*, Magyarságtudomány, 1936. 3. sz.) is igazolja, hogy a nemzetnevelés az általános és egyetemes neveléstudomány olyan elméleti alapja, melynek segítségével a neveléstudomány tudományelméleti és rendszertani problémái megoldhatók. Ez a felfogás magyarázza, hogy Imre Sándor sem a nemzetnevelés feladatait vizsgálja, hanem a neveléstudomány magyar feladatairól szól. A végső elméleti alap némi bizonytalansága okozza, hogy jöllehet a tanulmány a *Nemzetnevelés* és *A neveléstudomány magyar feladatai* nyomán és szellemében készült, nem veti fel Budapest tágabb környezetének, a nemzet állapotának problémáját sem, holott nyilvánvaló, hogy a területileg és közigazgatásilag egységes Budapest valóságos lelki, azaz érzelmi közösséggé alakulásának Budapesttől nem függő, az egyetemes magyar életben gyökerező feltételei is vannak. Csak a nemzetnevelés nevelésszemlélete számára természetes, hogy az egyetemes nevelői gondolkodás az egyes nemzetek egész szellemi életére kiterjedő kutatást kíván meg a végből, hogy az állandó nemzetnévelés szervesen a multhoz kapcsolódó történeti, a jelen konkrét feladataival számoló politikai és a kettőt az abszolút értékrendszer jegyében látó nevelői tudatossággal, reális nemzetismereten, nemzeti neveléstudományon és nevelésszemléleten alapuló nemzeti művelődéspolitikába szervesen beillesztett nemzeti nevelésszisztemen keresztül történhessék. A tanulmány 2., 3. és 4. részének minden sora ezt a nevelésszemléletet igazolja, és az így értett nevelésszisztem kialakításához nyújt becses adatokat.

Hogy a szerző komoly munkát végzett, azt a felhasznált irodalom is igazolja. Magunk részéről örömmel üdvözljük a tanulmányt, mert a sajátos színezetű budapesti nevelői gondolkodás továbbfejlődését és a budapesti nevelői tudatosság fokozódását reméljük tőle.

Dr. Wieder György.

Dr. Loisch János, Kis német nyelvtan. Rendszeres összefoglalás. Budapest, 1940. A szerző kiadása.

Ebben a valószínűen középiskolai tanulók tájékoztatására szolgáló kis füzetben a szerző 5 nyomtatott oldalra sűrítette a német alak- és mondatról való tudnivalókat. Jórészt ennek a mindenáron rövidsége törekvésnek eredményei a következő nem pontos, nem világos, félreérthető és hibás megállapítások.

1. Ha — mint a szerző mondja — „a gyenge főnevek ragja az egyes nominativus kivételével -(e)n“, akkor a nőnemű főnevek nem lehetnek „erősek vagy gyengék“, hiszen ő maga is kénytelenek megállapítani, hogy a nőneműek „az egyesben nem vesznek fel ragot.“ A közölt ragozási mintákból nem derül ki, hogy vajon van-e vegyesragozásu himnemű, de viszont az sem, hogy nincsen-e esetleg „gyenge“ semlegesnemű főnév.

Megnyugtatóan szerintem a főnevek ragozása csakis a következőképpen foglалható röviden össze: Ha a „gyenge“ főnevet — helyesen — úgy határozzuk meg, ahogyan a szerző, akkor „vegyes“ minden olyan főnév, amelyik az -(e)n végződést a többes ae-ben kapja s onnan tartja meg végig. Ennek következtében:

a) a himnemű fn-nek vagy erősek (tsz.-(“)-, (“)-e, (“)-er; esz. be. -es), vagy